

Eötvös
Gimn

Különös látogatók egy régi iskolában

Két sor mögött egy kérdés.

A két sor:

„s az iskolába menvén, a járda peremén,
hogyan ne feleljek aznap, egy köre léptem én,”

(Radnóti Miklós)

A kérdés:

— száz-egynéhány év alatt hányszor koptak el azok a kövek, amelyeket — hogy ne feleljenek — végigtaposott diákok hosszú nemzedéke?

Budapest belvárosában fennállásának százhuszontödik évfordulóját ünnepli egy régi iskola. És immár százhuszonkettedik éve működik abban az épületben, amelyet *Hild József* tervei alapján építettek megrendíthetetlenül szilárdra.

A Reáltanoda utcában áll, pontosan szemben a Szép utcával. Ötvenhét éve *Eötvös József* nevével ékesítve. És huszonhárom éve egy büszke címmel a homlokán: A Munka Vörös Zászló Erdrendjével kitüntetett...

Mintegy másfél hónappal az Erkel színházbeli nagyszabású ünnepi est után, és alig néhány nappal az ünnepségsorozatot lezáró koszorúzás, emléktábla-leleplezés, valamint az úgynevezett Eötvös-napok színes eseményei előtt, egy havas esőtől szürke januári délelőttön tudósítónk különös események középpontjába került, amely eseményekről természetesen olvasóinkat is tájékoztatjuk a következőkben.

Tudósítónk, belépve a kapun, azt tapasztalta, hogy éppen szünetben érkezett. Vagyis a tízpercben, amely ugyan ma már csak nevében tízperc, tekintve, hogy minden negyvenöt perces óra után tizenöt percig tart. (A tanmenet szerint kezdés mindennap 8.15-kor. Barátom, reggelente egy negyedórával tovább lustálkodhatni a meleg ágyban!...). Elhaladt a két kapuüyeletes asztala előtt, akik éppen valamely bonyolult matematikapéldában voltak elmerülve. A második emeleti igazgatói iroda felé igyekezett, de váratlanul az első emeleti fordulóban valaki megállította. Nem volt ismerős az illető. Fején az iskola régi sapkáját viselte, zsinóros mentéjén egy kis csillag, egyszerű szürke cejnadrágja magas szárú cipőre bukott rá.

Tudósítónk megkérdezte: „Bocsánat, az iskola színjátszó csoportjából méltóztattik...” De az illető ingatta a fejét, és maga után húzta tudósítónkat. „Őn ugyebár az iskolánkról óhajt írni az évforduló kapcsán?” — kérdezte. — „Nem lesz nehéz dolga, jöjjön velem, behúzódnunk egy sarokba, és nézelődünk egy kicsit.” Tudósítónk nagyon kedvesnek tartotta a segítőkészséget, úgy gondolta, ez is az iskola ünnepi szolgáltatásai közé tartozik.

— Véltetően a leglényegesebb adatokat ismeri már iskolánkról — fordult egy beugró félhomályában tudósítónk felé. — A Pestvárosi Nyilvános Főreáliskola az 1854/55-ös tanévben kezdte el működését. A jelenlegi épületbe 1857. október 4-én költözött át. Az oktatás német nyelven kezdődött, de aztán bekövetkezett Ausztria 1859-es olaszországi veresége, a bécsi udvar kiadta az Októberi Diplomát, amely azonban furcsa módon csak olaj volt a tűzre; az iskola magyar tanárai egyik napról a másikra magyarul kezdtek tanítani, s kérvényezték a magyar nyelvű oktatás hivatalossá tételét. 1860. január 9-én Eötvös József vezetésével bizottság járt iskolánkban... De várjon csak, éppen itt jön.

Tudósítónk a jelzett irányba fordult, s valóban, a bejárati kapuval szemben levő szobor élő mását pillantotta meg, nem kis megrökönyödésére. Félrefésült haj, kórszakáll, szelíd-szomorú tekintet, zsinóros mente. „Minden tudás csak akkor bír való beccsel, ha cselekvésre képesebbé tesz” — mondta éppen kísérőjének.

— Szavazni kellett a nyelv kérdésében, s a tanulók hetvennyolc százaléka választotta a magyart. De figyeljen csak!

Magas, vékony, kissé haj-

lott testtartású férfi, különös pofaszakállal, két kezét hátul összekulcsolva tartja. „Minden nátyon szép, minden nátyon jó, mindenmel meg vagyok elégedve...” — motyogja a körülállóknak.

— Csak nem?

— Pszt! Figyelte, ő is magyarul mondja, magyarul, pedig még két évvel vagyunk a kiegyezés előtt. Igen, mellette Ney Ferenc igazgató úr, aki harminchárom évig állt az iskola élén, rendkívüli ember volt valóban. Egyáltalán ez az iskola mindig tele volt rendkívüli emberekkel. Látja azt a fekete szakállas urat azokkal a pipetákkal, ő Preysz Móric. 1861-ben tette közzé a to-kaji bor utóerjedését megakadályozó kísérleteinek eredményét, de az általa kidolgozott eljárást végül mégis Pasteurról nevezték el, noha Preysz megelőzte őt. A, figyelni, az építészaink! Ők is itt szívták magukba az alapvető műszaki ismereteket.

„Hát, Lechner uram, elégedett lehet azzal az Iparművészeti Múzeummal...” — „Alpár uramnak sem kell szégyenkeznie a Vajdahunyadvár miatt.” — „De azért uraim, mégiscsak én jutottam a legmagasabbra.” — „Az már igaz, Schulek Frigyes úr, a Halászbástya...” — „Hanem valahogy a János-hegyi kilátóról meg ne feledkezzenek!”

Egy úr siet el mellettük hegedűtökkel a kezében, Hubay Jenő. Valaki lehorgasztott fejjel, elgondolkodva lépdél, tépett löporfüstös ruhában.

— Győrök Leó tanár úr, festő, a Párizsi Kommun egyik tüzéparancsnoka volt, mielőtt hazajött volna tanítani. Hej, micsoda névsor a tanári kar is. Szemlér Mihály, Riedl Frigyes, Király György, Alexits György. Királyt a Tanácsköztársaság ideje alatt egyetemi tanárrá nevezték ki, tizenkilenc után azután... Alexits a legsötétebb negyvenes években is merte... aztán lebukott, Dachauba vitték. Olvasta a jubileumi Eötvösdiákban a vele készített interjút? Szegény, az ünnepséget már nem érte meg.

Ünnepi fekete ruhában tizenöt férfi lépdél.

— A Kossuth-díjasaink — súgja tudósítónknak kísérője. — Alexits György,

Fotó:

Banda Ede, Karinthy Ferenc, Keleti Márton, Komlócs Aladár és a többiek. Látja az a férfit, ő aktív miniszter. Milyen érdekes, előkerült egy régi Eötvösdiák, amelyben éppen ő írta le ezeket a sorokat: „... eljön majd az az idő, mikor minékünk kell vezetni, mikor minékünk kell törvényeket hozni, és ha nem készülünk fel erre méltóan, ha nem tanulunk, munkálkodunk ott, ahova bennünket az élet állít, nem felelhetünk meg feladatunknak...” Vigyázzon, az olimpiikonjaink hozzák az érmeiket azon az asztalon! Megszámolta? Harmincegy érem.

Tudósítónk kísérője felé fordult: — Valóban nagyszerű. És ön? Ne haragudjon, így első látásra. Alkotó, tudós, netán Kossuth-díj? A kísérő ingatta a fejét: — Csupán egy végbizonyítvány. Az is közepes... Tudósítónk még akart valamit mondani, de a furcsa kísérő eltűnt. A helyén diákok álldólgáltak, és hirtelen úgy látszott, mintha eddig is velük beszélgetett volna.

— Mit jelent nektek maga az Eötvös név? — „Kit nem hevít korának eredménye, szakítsa ketté lantja húrjait...” — A falu jegyzőjét. Kötelező olvasmány. — Elovastátok? — Mi tetszett nektek a legjobban a jubileumi évkönyvben? — Egy sajtóhiba. Az Iskolánk története fejezetben a 29. oldalon van egy ilyen mondat: „Thun Leó bécsi közoktatásügyi miniszter alakította ki...” Ez így jelent meg nyomtatásban: Thun Leó bácsi közoktatásügyi miniszter. Hát, biztos nagy szakálla volt... A beszélgetést csöngetés szakította félbe. Vége volt a tízpercben.

— Csak azt, hogy van. — Meg hogy régi... — Tetszik nektek ez a felhajtás, a sok ünnepség, program?

— Persze, rengeteg óránk maradt el. És most is három nap lógás az Eötvös-napok. — Jelent az nektek valamit, hogy Eötvös-diákok vagytok? — Most talán nem sokat. Majd húsz év múlva.

— Most talán nem sokat. Majd húsz év múlva.

— Most talán nem sokat. Majd húsz év múlva.

Vitrinegyűjtő történe A gimn kiállított százhu évvel a diák akik k kielégi mellet ösztön nyerh e dokl által